

מבצע "צוק איתן" הלכי דעת קהל ברשתות החברתיות בעזה ובמצרים

אורית פרלוב

מתוך שיחות שקיימתי עם מעצבי דעת קהל ברשתות החברתיות בעזה ובמצרים עולה תמונה מורכבת, אשר סותרת ברובה הערכות הנשמעות בישראל ואף מציעה הסבר ופרשנות אחרת להתנהלותו של ארגון חמאס, לעמדת הציבור ברצועת עזה ולתפקידה של מצרים כמתווכת בין ישראל לחמאס.

ארבע השאלות שהצגתי למעצבי דעת הקהל ברשתות החברתיות בעזה ובמצרים הן:

- א. מדוע הציבור העזתי, אשר ברובו מתנגד לשלטון חמאס, אינו יוצא לרחובות ומורד בארגון, או אינו מותח ביקורת על מנהיגיו?
- ב. האם עבאס הוא תחליף לחמאס? האם הציבור בעזה יהיה מוכן לקבל בחזרה את שלטון הרשות הפלסטינית ועבאס, אם ימוטט משטר חמאס?
- ג. כיצד נתפסת עמדתו של הנשיא א-סיסי בעיני הציבור המצרי, ומה עמדתו של "הרחוב" בסוגיית המבצע בעזה? מדוע מצרים אינה ממחרת לסיים את העימות מוקדם ככל האפשר? מדוע "הרחוב המצרי" אינו מפעיל לחץ על הנשיא?
- ד. האם ישראל מנצחת וחמאס מפסיד? מדוע חמאס אינו ממחר לסיים את הסבב הנוכחי? מה הארגון מקווה להשיג?

אם הציבור בעזה מתנגד לחמאס, מדוע אינו מורד?

הלכי הרוח העולים מן הרשתות החברתיות בעזה במהלך השנה החולפת מעידים על לגיטימציה הולכת ומצטמצמת לשלטון חמאס (וכך גם לפי הסקר האחרון שערך מכון וושינגטון, שהצביע בדיוק על אותה מגמה). למרות זאת, איננו רואים "התקוממות אזרחית" בעזה או ביקורת פומבית חריפה בקרב אזרחי עזה. לכך שתי תשובות רווחות: הראשונה - "הנשק נמצא בידיים של חמאס ולכן כאשר אנחנו [הציבור העזתי] רואים את התרחישים בסוריה, בעיראק, בבחריין, באיראן ובטורקיה, אנחנו מבינים שחמאס לא יחשוב פעמיים ויירה עלינו". הציבור בעזה עיף ומוכה אחרי שבע שנים של מצור, ואינו מאמין שביכולתו להפיל את משטר חמאס ולייצר חלופה טובה יותר. כמו כן נאמר כי "אם ניכשל, אנחנו נצטרך להתמודד ולחיות איתם ביום שאחרי המבצע. לא ישראל, לא אבו-מאזן ולא מצרים יתגייסו לעזרתנו". התשובה הרווחת השנייה - כל עוד לא קיימת חלופה סבירה לחמאס, מצב של כאוס וחדירת גורמים ג'יהאדיסטיים מפחידים את הרחוב העזתי יותר משלטון חמאס.

האומנם החלופה לחמאס היא שלטון עבאס?

סביב המגעים על הפסקת אש והסדרה ברצועה, עלתה האפשרות להחזיר לשלטון את הרשות הפלסטינית בהנהגת עבאס. השאלה שהוצגה: אם תשולב הרשות הפלסטינית בהסכם הפסקת אש ובהסדרה עתידית בין ישראל לחמאס, האם תחוזק הלגיטימציה של עבאס ושל הרשות הפלסטינית כחלופה לשלטון חמאס?

מהשיח ברשתות מתברר כי הציבור העזתי אינו כמֶה לרשות הפלסטינית ולעבאס במקום חמאס, בחזקת "זו נבלה וזו טרפה", ובאחרונה זכינו לראות עדות לכך. כאשר בחר עבאס לשלוח את שר הבריאות לעזה כדי לברר כיצד ניתן לסייע לציבור העזתי, נרגם השר באבנים וביצים, שמשות מכוניתו נופצו ורחובות עזה רוססו בגרפיטי שקורא לעבאס 'בוגד' ו'בן-מוות'.

הזווית המצרית: השנאה לחמאס רבה יותר מהסולידריות עם העם הפלסטיני

מתוך השיחות עם מעצבי דעת קהל ברשות החברתיות במצרים עולה:

א. "עזה אינה נתפסת כאיום אסטרטגי על יציבות מצרים, בניגוד ללוב". "עזה היא איום הומניטרי ולא איום אסטרטגי". האיום של המליציות החמושות, נאמני קדאפי ותנועות הג'יהאד בבנגאזי ובטריפולי והחשש מהתפרקות לוב השכנה וזליגת הטרור למצרים מעסיקים את שלטון א-סיסי ואת הציבור המצרי יותר מאשר עזה. גם התפרקות עיראק וכוחו העולה של דאע"ש נתפסים כאיום על מצרים שיש להתייחס אליו בעדיפות גבוהה יותר מאשר לאיום מעזה.

ב. לאחר שהודיע נשיא מצרים, א-סיסי, שבתקופת נשיאותו לא יתקיים משא-ומתן עם 'האחים המוסלמים' במצרים, משא-ומתן עם חמאס מהווה עבורו בעיה פוליטית קשה. ללא לחץ מבית, א-סיסי לא ימהר לשלם את המחיר המינימלי של פתיחת מעבר רפיח באופן קבוע. כמו כן, מסבירים כי השנאה כלפי האחים המוסלמים וחמאס עולה על הרצון לסייע לתושבי עזה. יש במצרים קבוצה הולכת וגדלה המעוניינת לראות בקריסת חמאס, ועל כן, עם כל הכאב בדבר הסבל של הציבור העזתי, ניתן לשמוע קולות רבים מאוד במצרים ששמחים ומעודדים את המשך התקיפות של ישראל נגד חמאס, ולא ממהרים לגנות אותה.

ג. את רוב הציבור במצרים מעניינות הגזרות הכלכליות - עליית מחירי הגז, הדלק והסיגריות. "הרחוב המצרי" שבע מהפגנות, ובשל חשש מאימת השלטון אינו ממהר לצאת שוב לרחובות, לבטח לא למען הפלסטינים. "צריך שלמצרים יכאב על מנת שמצרים תהיה מוכנה לשלם מחיר, בינתיים אנחנו עוד לא שם".

האומנם ישראל מנצחת וחמאס מפסיד?

הנחת היסוד בישראל היא שארגון חמאס נמצא בתקופה קשה ולפיכך במאבק הישרדותי, מאז נפילת משטר האחים המוסלמים במצרים. חמאס איבד את אהדת הציבור העזתי ואינו מצליח לייצר 'התעוררות עממית' (אינתיפאדה שלישית). מתנהל מאבק א-סימטרי בין "הצבא החזק במזרח התיכון" לבין ארגון טרור דועך. אי לכך, מבצע 'צוק איתן' רק הוסיף לחולשתו של הארגון, הנחית מכה קשה מאוד על תשתיותיו ובנוסף, מערכת 'כיפת ברזל' מעניקה הגנה וחוסן לעורף הישראלי וחוסר תוחלת לנשק הרקטי של חמאס, אל מול הפגיעות והחשיפה של העורף העזתי. מניתוח התגובות עולה תמונה מורכבת שאינה תואמת באופן מוחלט להנחות יסוד שהצגתי למעצבי דעת הקהל ברשת

המשוואה הראשונה: "או חמאס או כאוס"

בראית חמאס, כפי שמסבירים ברשת, הארגון ממצב עצמו במשוואה של "או אנחנו או כאוס", אולם ישראל ומצרים - שתי המדינות שהיו רוצות לראות במיטוט שלטונו והחלשתו של חמאס - אינן מעוניינות להביא למיטוט, וזו נקודת העוצמה של הארגון. **החשש של שתי המדינות החזקות באזור מהחלופה מעניק לארגון "תעודת ביטוח חיים".**

המשוואה השנייה: טילים תמורת אסירים ומעברים

מול המשוואה הישראלית של "שקט תמורת שקט" מנסה חמאס לייצר משוואה בעייתית עבור ישראל: טילים תמורת אסירים ומעברים. חמאס משתמש בכוח ההיזק באמצעות ירי רקטות לעומק ישראל, הוא אינו מתכוון להרים ידיים וימשיך בשיגורים עד שמצרים וישראל יסכימו על הפסקת אש שבמסגרתה יקבל חמאס פתיחת מעברים, שחרור אסירים והעברת כספים מקטר ומטורקיה.

בנוסף, הסלוגן של מובילי דעת הקהל ברשתות החברתיות הוא **"במזרח התיכון, אין מנצחים מוחלטים ואין מפסידים מוחלטים, והעמים הפכו לשבויים בידי מנהיגים חלשים".**